

Generation What?¹: Schoolwelbevinden

In dit document bespreken we de resultaten van vier vragen en stellingen rondom schoolwelbevinden uit het Generation What-onderzoek. De resultaten worden grafisch weergegeven en gekaderd binnen eerder uitgevoerd onderzoek van het Jeugdonderzoeksplatform (JOP) of andere relevante studies. We bespreken de volgende vragen en stellingen uit het Generation What-onderzoek:

- Hoe voel/voelde je je op school?
- Vertrouw je de school?
- Iedereen krijgt een kans in het huidige onderwijsstelsel
- Het onderwijs bereidt goed voor op de arbeidsmarkt

Het is interessant en goed dat Generation What aandacht besteedt aan het thema schoolwelbevinden. De school neemt als tweede opvoedingsmilieu immers een belangrijke plaats in in de leefwereld van jongeren, al was het maar omdat jongeren simpelweg veel tijd van hun leven doorbrengen (of door hebben gebracht) binnen de schoolmuren. Wie aan school denkt, denkt in eerste instantie wellicht aan de *kwalificatiedoelstelling* van het onderwijs, de vraag of het onderwijs “de leerlingen en studenten uitrust met kennis, vaardigheden en houdingen die relevant zijn voor de arbeidsmarkt en waarmee een schoolverlaten zich in de samenleving van handhaven en ontwikkelen” (Vermolen, 2008: 4). Echter, school is niet alleen een leeromgeving, maar heeft ook betekenis als *leefomgeving*: een plek waar jongeren samen kunnen zijn met leeftijdsgenoten en vrienden kunnen maken (Verschelden, 2002). Zowel Vlaams als internationaal onderzoek naar schoolbeleving wijst stevast op het belang dat jongeren hechten aan vriendschap en omgaan met leeftijdsgenoten (Bradt & Bouverne-De Bie, 2014). Tot slot kan men de school zien als een *sociale praktijk*, een plek met zijn eigen logica en praktijken, die tegelijkertijd niet losstaat van de bredere sociale context (Piessens, 2008). In dit licht is het

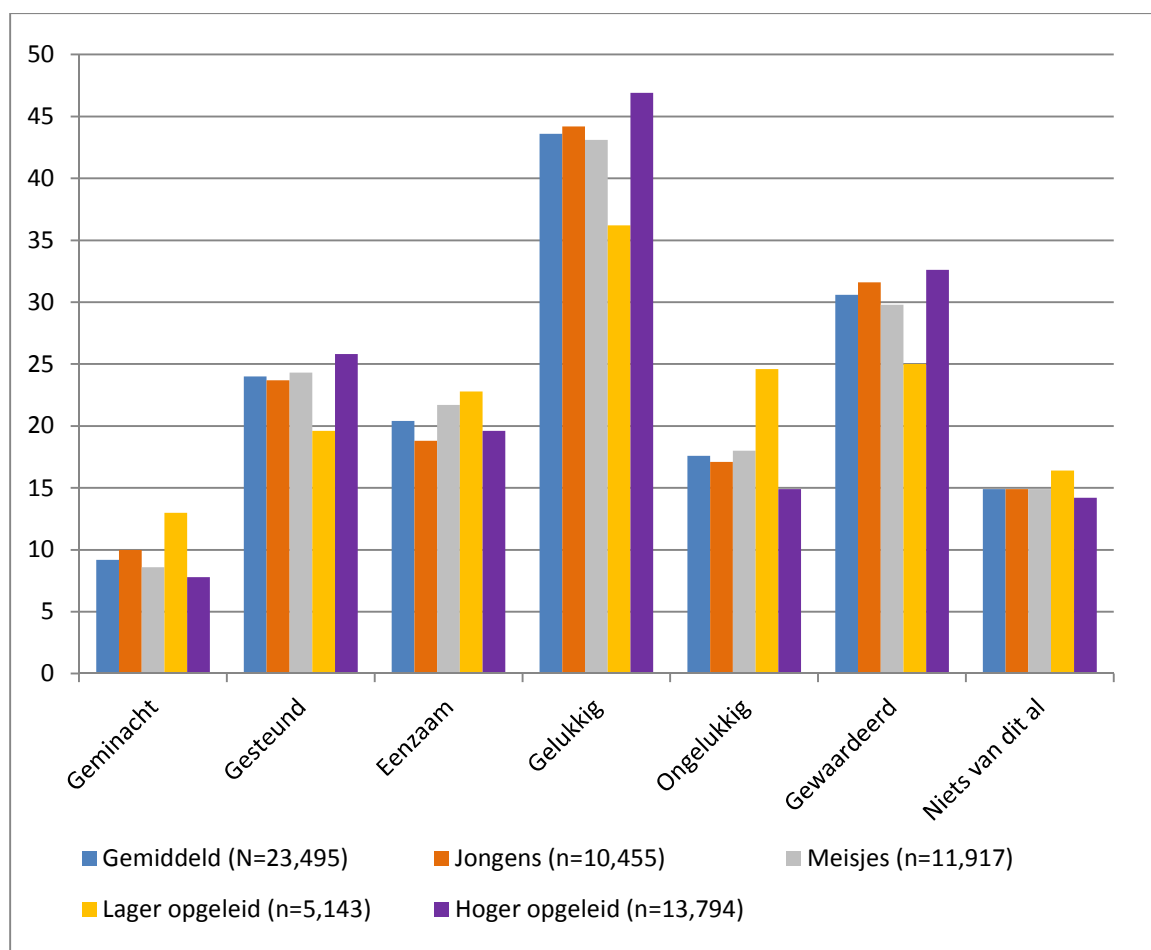
¹ Generation What – Vlaanderen: Technisch Rapport
http://www.jeugdonderzoeksplatform.be/files/Generation_What_-_Technisch_Rapport.pdf

belangrijk het de betekenis van onderwijs en schoollopen voor bepaalde groepen jongeren, zoals lager opgeleiden of jongeren met een migratieachtergrond, nader te bestuderen.

Hoe voel/voelde je je op school?

Om een beeld te krijgen van de schooltijd van de Generation What-respondenten, konden zij van een reeks emoties aangeven of zij dit tijdens hun schooltijd ervaren/ervoeren of niet. Hun antwoorden staan weergegeven in Figuur 1, uiteengezet naar geslacht en opleidingsniveau.

Uit de figuur valt op te maken dat iets minder dan 10% van alle Generation What-deelnemers zich geminacht voelt/voelde op school; ongeveer 25% voelt/voelde zich gesteund; ongeveer 20% voelt/voelde zich eenzaam; ongeveer 44% voelt/voelde zich gelukkig; zo'n 18% voelt/voelde zich ongelukkig en iets meer 30% voelt/voelde zich gewaardeerd. Kijken we naar de verschillen tussen de jongens en meisjes die deelnamen aan Generation What, dan voel(d)en meisjes zich wat eenzamer dan jongens, en voel(d)en jongens zich gelukkiger dan meisjes. We zien nog grotere verschillen tussen lager en opgeleide Generation What-respondenten: lager opgeleide jongeren scoren hoger op alle 'negatieve' emoties (geminacht, eenzaam, ongelukkig), hoger opgeleide jongeren scoren hoger op alle 'positieve' emoties (gesteund, gelukkig, gewaardeerd).

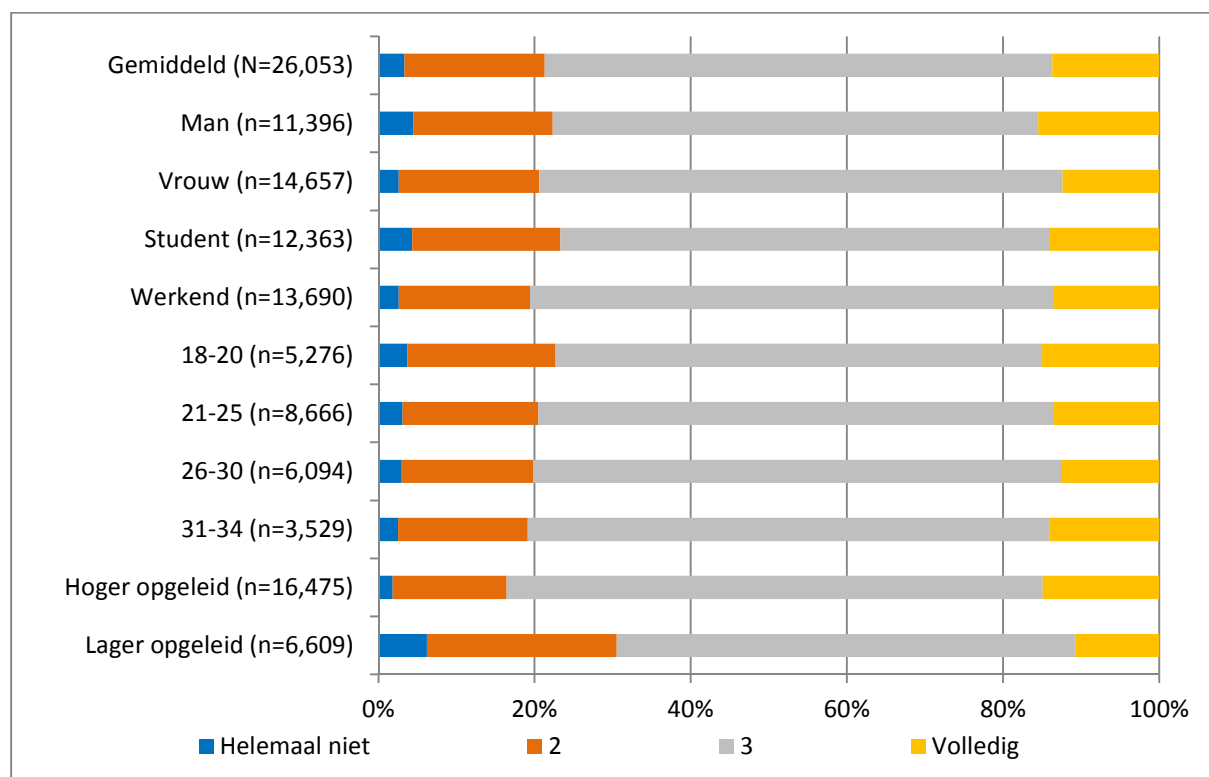

Figuur 1: Hoe voel/voelde je je op school? (in percentages)

In eerder JOP-onderzoek van Bradt en Bouverne-De Bie (2014) werd gepeild naar de mate van ‘sociale aanvaarding’ van schoolgaande Vlaamse jongens en meisjes aan de hand van stellingen die peilden naar de kwaliteit van de relaties met klasgenoten (zoals ‘ik maak veel plezier met mijn klasgenoten’ of ‘ik word gepest op school’). Hieruit bleek dat jongens zich meer sociaal aanvaard voelen op school dan meisjes, al bleek dit verschil er in grootstedelijke scholen niet te zijn. Er waren geen verschillen tussen de onderwijsvormen; jongeren op het aso, tso en bso voelen zich gemiddeld even vaak sociaal aanvaard. Echter, er zijn grote verschillen naar onderwijsvorm wanneer we kijken naar andere aspecten van het schoolwelbevinden: zo zijn jongeren in het (d)bsso minder geïnteresseerd in de leerinhoud dan jongeren uit het aso/kso, schatten zij hun relatie met de leerkrachten lager in en hebben zij minder vertrouwen in hun onderwijs- en arbeidstoekomst (Bradt en Bouverne-De Bie, 2014; Kemper, Van der Eecken, Derluyn & Bradt, 2015).

Vertrouw je de school?

De Generation What-jongeren kregen de vraag ‘Vertrouw je de school?’ voorgelegd. Hun antwoorden zijn weergegeven in Figuur 2, uiteengezet naar geslacht, beroepsstatuut, leeftijd en opleiding. We zien dat iets meer dan 20% van de gehele groep Generation What-jongeren aangeeft de school helemaal of eerder niet te vertrouwen. Iets meer dan 35% van de Generation What-jongeren koos voor antwoord 3; een kleine 7,5% geeft aan de school volledig te vertrouwen.

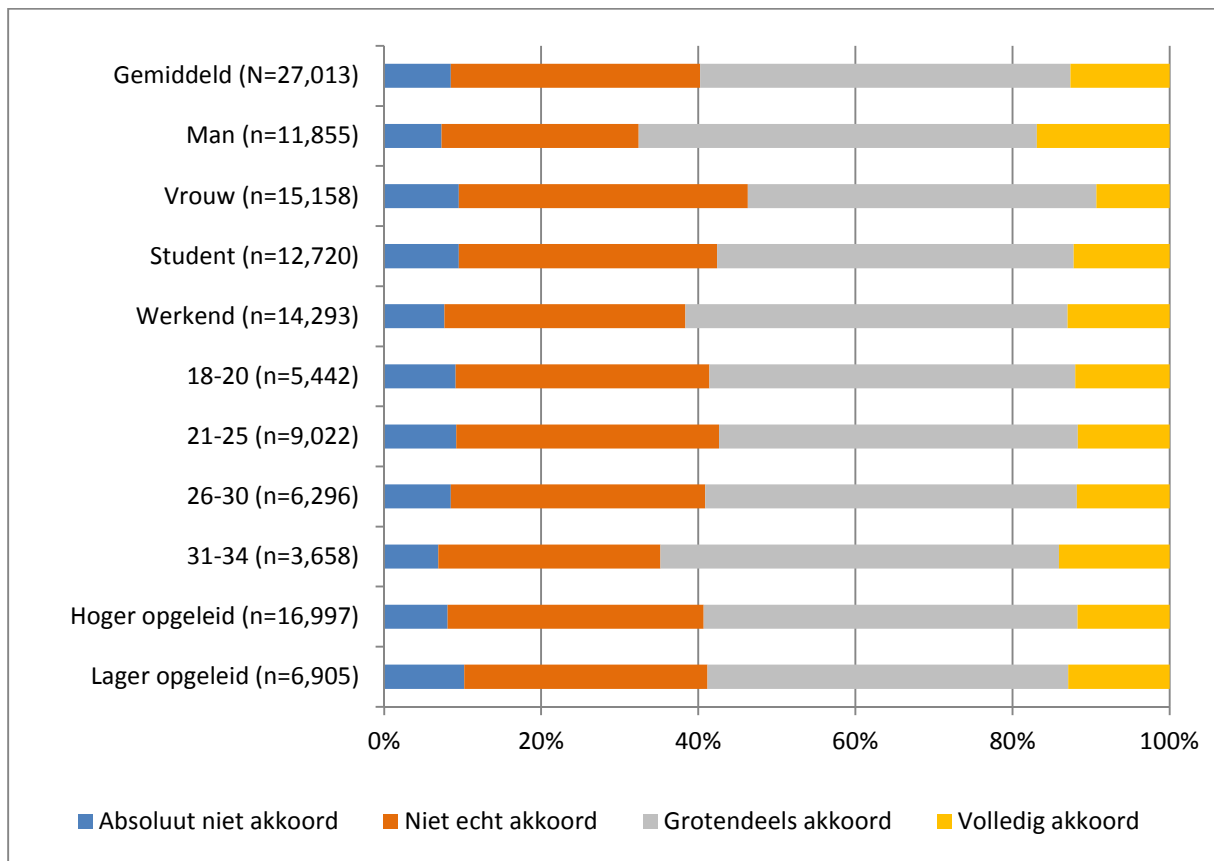
Figuur 2: Vertrouw je de school?

Wanneer kijken naar geslacht, dan lijken de jongens iets meer uitgesproken te zijn over deze stelling, zowel positief als negatief, dan de meisjes. Iets meer jongens dan meisjes gaan helemaal niet akkoord met de stelling, en iets meer jongens dan meisjes geven aan de school volledig te vertrouwen. Werkende jongeren geven aan de school iets minder vaak niet of minder te vertrouwen dan studerende jongeren. Voor wat betreft leeftijd zien we dat de jongere Generation What-respondenten iets vaker aangeven de school helemaal of eerder niet te vertrouwen dan de respondenten in oudere leeftijdscategorieën. Het aandeel dat echter aangeeft de school volledig te vertrouwen, ligt voor 18- tot 20-jarigen en 31- tot 34-jarigen vrijwel gelijk. Tot slot zien we wat grotere verschillen tussen lager opgeleide en hoger opgeleide Generation What-respondenten: lager opgeleide jongeren geven vaker aan de school helemaal of eerder niet te vertrouwen dan de hoger opgeleide deelnemers.

Vertrouwen hebben in de school kan door de Generation What-respondenten op veel verschillende manieren geïnterpreteerd zijn, bijvoorbeeld als het vertrouwen in onderwijs als iets wat je verder kan helpen in het leven, of als vertrouwen dat leerkrachten het beste met je voorhebben. In de JOP-monitor 3, afgenomen in 2013, werd een representatieve groep jongeren uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs gevraagd naar relatie met hun leerkrachten aan de hand van drie stellingen: 'ik ben tevreden over de contacten met de leerkrachten', 'de leerkrachten op school respecteren mij' en 'ik kan openlijk mijn mening geven, ook als die verschilt van die van de leerkrachten'. Het onderzoek van Bradt & Bouverne-De Bie (2014) liet zien dat de meerderheid van de leerlingen een goede relatie had met zijn of haar leerkrachten; dat er geen verschillen tussen jongens en meisjes waren, maar wel naar onderwijsvorm: jongeren uit het (d)bsso schatten hun relatie met leerkrachten iets minder hoog in dan jongeren uit het aso/kso. Van niet-Belgische afkomst zijn en het hebben van een bis-ervaringen houden eveneens verband een lagere beoordeling van de kwaliteit van de relatie met de leerkracht.

Iedereen krijgt een kans in het huidige onderwijssysteem

Een andere stelling die werd voorgelegd aan de Generation-What-jongeren is 'Iedereen krijgt een kans in het huidige onderwijssysteem'. De antwoorden van de respondenten staan weergegeven in Figuur 3.

Figuur 3: Iedereen krijgt een kans in het huidige onderwijssysteem

Uit de figuur valt op te maken dat ongeveer 60% van de Generation What-respondenten akkoord gaat met de stelling dat iedereen een kans krijgt in het huidige onderwijssysteem. De deelnemende jongens gaan vaker dan meisjes akkoord met deze stelling. Studerende Generation What-deelnemers lijken iets kritischer op het onderwijssysteem dan werkende respondenten, maar veel scheelt dit niet. De oudste leeftijdsgroep (31- tot 34 jaar) gaat iets vaker akkoord met de stelling dan respondenten in de jongere leeftijdsgroepen. Lager opgeleide jongeren gaan iets vaker zowel absoluut niet en vaker volledig akkoord met de stelling dan hoger opgeleide Generation What-respondenten, maar veel lijkt niet dit te schelen.

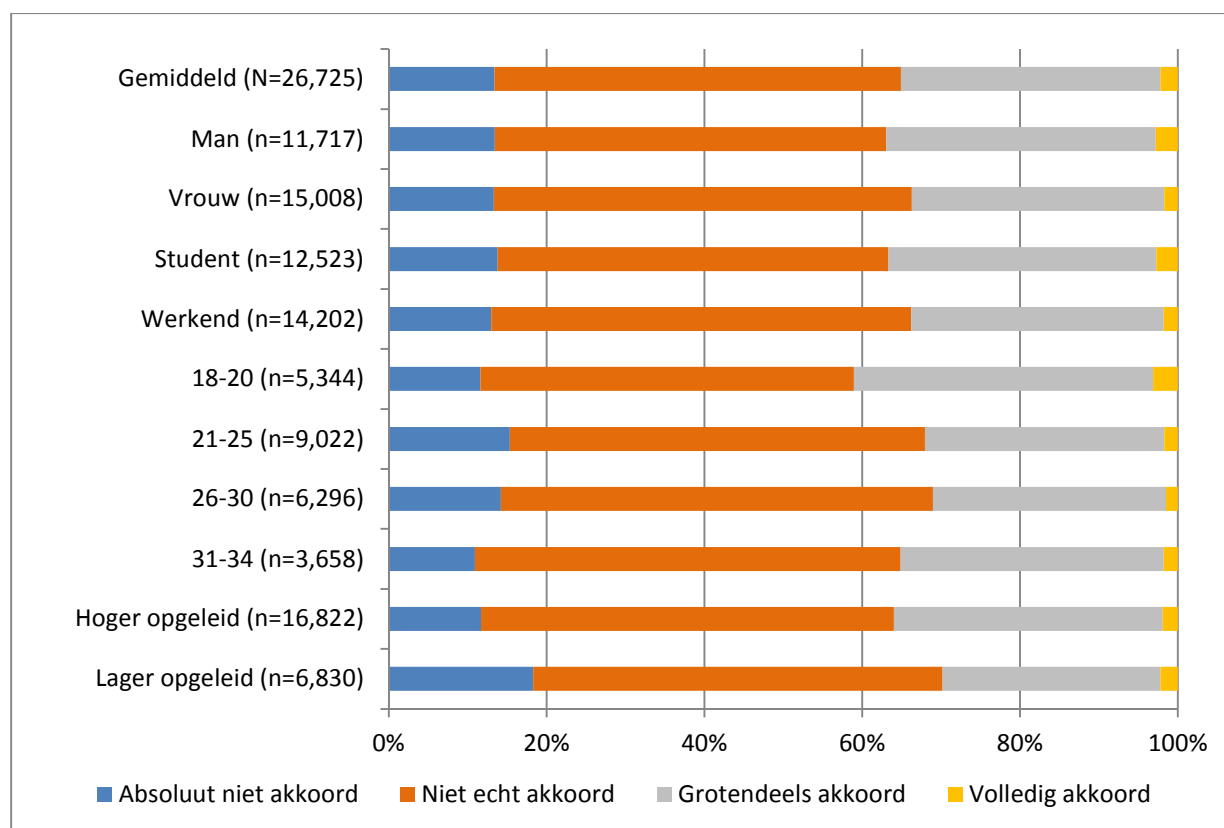
Dat het mannelijke deel van de Generation What-deelnemers vaker akkoord gaan met deze stelling dan de meisjes, is een opmerkelijke uitkomst. Over het algemeen stellen studies dat meisjes hun toekomst in het algemeen positiever inschatten dan jongens, met name in relatie tot onderwijs. In relatief oud onderzoek, bijvoorbeeld uit de jaren zeventig, zien we wel dat meisjes vaak negatievere verwachtingen hebben, hetgeen doorgaans werd/wordt verklaard als een gevolg van traditionele genderspecifieke rolverwachtingen. Eerder JOP-onderzoek liet zien dat meisjes een hogere interesse in de leerinhoud, een betere relatie met de leerkracht hebben en meer vertrouwen in hun onderwijs- en arbeidstoekomst hebben dan jongens (Bradt & Bouverne-De Bie, 2014; Kemper et al., 2015). Toch zou het kunnen zijn dat, ondanks de nog steeds groeiende prestatiekloof tussen meisjes en jongens in

het onderwijs (waarbij meisjes het beter doen), meisjes het gevoel blijven houden minder kansen te krijgen dan jongens. Een andere verklaring is dat de meisjes die deelnamen aan Generation What niet zozeer aan zichzelf dachten bij het beantwoorden van deze vraag, maar aan de onderwijskansen van een andere groep.

Ook is het opvallend dat er slechts zeer kleine verschillen zijn tussen de antwoorden van de hoger en lager opgeleide Generation What-respondenten. Onderzoek van het JOP liet zien dat juist jongeren uit het bso hun eigen onderwijs- en arbeidskansen lager inschatten dan jongeren uit het aso (Kemper et al., 2015). Deze verschillen werden met name verklaard door de negatievere schoolbeleving van bso-jongeren in het algemeen. Ook lieten JOP-data zien dat jongeren op het (d)bso, net als jongeren met een niet-Belgische afkomst, veel vaker niet akkoord gingen met de stelling ‘op mijn school krijgt iedereen eerlijke kansen, ongeacht rijkdom, geloof of afkomst’ dan jongeren op het aso of jongeren met een Belgische achtergrond.

Het onderwijs bereidt goed voor op de arbeidsmarkt

Tot slot behandelen we de stelling ‘Het onderwijs bereidt goed voor de op de arbeidsmarkt’. De antwoorden van de Generation What-deelnemers op deze stelling staan weergegeven in Figuur 4.

Figuur 4: Het onderwijs bereidt goed voor op de arbeidsmarkt

Het is opvallend dat een zeer kleine hoeveelheid van de Generation What-jongeren (volledig) akkoord gaan met de stelling; ruim 60% van de deelnemers, en dat geldt voor alle subgroepen (m.u.v. de 18-

tot 20-jarigen, maar veel scheelt dat niet), gaat niet of niet echt akkoord met de stelling dat het onderwijs goed voorbereidt op de arbeidsmarkt. Van de Generation What-deelnemers gaan vrouwen iets vaker dan jongens *niet* akkoord gaat met de stelling; werkenden gaan vaker *niet* akkoord dan studenten; de leeftijdsgroepen 18-20 en 31-34 gaan vaker *wel* akkoord met de stelling dan jongeren in de leeftijdsgroepen ertussenin; lager opgeleiden gaan vaker *niet* akkoord met de stelling dan hoger opgeleiden.

Het JOP heeft geen onderzoek gedaan waarin jongeren deze kwalificatie- of 'toeleidingfunctie' van onderwijs beoordelen. Wel is het bekend dat jongeren een speciale positie innemen op de arbeidsmarkt, dit zou hun kritische antwoorden kunnen verklaren. Ten eerste lopen jongeren structureel meer kans op werkloosheid dan andere leeftijdscategorieën, doordat jeugdwerkloosheid ook de schoolverlaters omvat (waarvan immers een groot deel nog op zoek is naar werk) en omdat jongeren vaker tewerkgesteld zijn in tijdelijke statuten (Cockx, 2013). In tijden van economische crisis wordt hun positie nog verder bedreigd: enerzijds maken zij door het aanbodoverschot minder kans vanwege te weinig ervaring, anderzijds lopen zij een groter risico op ontslag bij personeelsinkrimping (Valsamis & Van Den Broeck, 2010). Tot slot is het van belang dat er sprake is van ongelijke arbeidskansen voor verschillende groepen; zeker laaggeschoolde jongeren zijn zeer kwetsbaar².

Referenties

- Bradt, L. & Bourverne-De Bie, M. (2014). De schoolbeleving van jongeren in Vlaamse en grootstedelijke secundaire scholen. In L. Bradt, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers en B. Spruyt (Red.), *Jongeren in cijfers en letters. Bevindingen uit de JOP-monitor 3 en de JOP-schoolmonitor 2013* (pp. 40-67). Leuven: Acco.
- Cockx, B. (2013). Jeugdwerkloosheid in België: diagnose en sleutelremedies. *OVER.WERK (LEUVEN)*,23(4), 101–112.
- Kemper, R., Van der Eecken, A., Derluyn, I. & Bradt, L. (2015). Het academische en arbeidsmarktgerichte toekomstperspectief van jongeren met een Turkse en Marokkaanse migratieachtergrond in Gent en Antwerpen. In Cops, D., Pleysier, S., Put, J. & De Boeck, A. (Red.), *Divers Jong. Over diversiteit bij en tussen jongeren in Vlaanderen* (pp. 118-139). Leuven: Acco.
- Piessens, A. (2008). *De grammatica van het welzijnswerk*. Gent: Academia Press.

² Het Jeugdonderzoekplatform presenteert binnenkort samen met de Ambassade een tweetal onderzoeken naar jongeren en werk. Hiertoe wordt een studiedag georganiseerd die doorgaat op 21 november 2016 te Brussel. Meer info is te verkrijgen via Robin.Kemper@UGent.be en/of www.jeugdonderzoekplatform.be

Valsamis, D. & Van den Broeck, K. (2010). De perceptie van jongeren op de arbeidsmarkt en de rol van uitzendarbeid. Brussel: IDEA Consult.

Vermolen, B. (2008). *Onderwijs met perspectief. Deskresearch en aanbevelingen vanuit het onderwijsveld*. Amsterdam: Radaradvies.

Verschelden, G. (2002). *Opvattingen over welzijn en begeleiding. Een sociaal-(ped)agogische analyse van leerlingenbegeleiding als exemplarisch thema in het jeugdbeleid*. Gent: Academia Press.

Contact:

Robin Kemper
Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek
Universiteit Gent
Robin.Kemper@UGent.be
Tel: 09/264.62.85